

РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ІНІЦІАТИВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Петровська К. В., Тургенєва А. О., Мельничук А. Б.

ВСТУП

Війна, що триває в Україні, спричинила масштабні руйнування інфраструктури, економіки та соціального життя країни. За даними Світового банку, станом на 2023 рік збитки від війни оцінюються в сотні мільярдів доларів, а потреби на відновлення лише критичної інфраструктури перевищують 400 мільярдів доларів¹. У таких умовах громадянське суспільство, зокрема волонтерські ініціативи та громадські організації, відіграють вирішальну роль у підтримці населення та відновленні держави. Волонтери забезпечують гуманітарну допомогу, сприяють соціальній адаптації постраждалих громадян, підтримують військових та допомагають у відбудові зруйнованих міст. Волонтерські ініціативи охоплюють широкий спектр напрямів: від збору коштів та закупівлі спорядження для військових до організації евакуації мирного населення, забезпечення внутрішньо переміщених осіб житлом і працевлаштуванням, надання медичної та психологічної допомоги тощо.

З початку повномасштабного вторгнення український волонтерський рух набув безпрецедентного масштабу. Згідно з дослідженням Київського міжнародного інституту соціології, у волонтерській діяльності беруть участь понад 70% українців, а майже 40% постійно залучені до допомоги армії або постраждалим, тоді як до повномасштабного вторгнення цей показник становив 17,3%². Також цікавим є факт зростання довіри до волонтерів. За статистичними даними 84% українців повністю довіряють волонтерам.

Після завершення бойових дій громадянське суспільство має стати ключовим елементом процесу відновлення України. Волонтерський рух трансформується, фокусуючи увагу на довгострокові ініціативи – реабілітацію ветеранів, відновлення освітніх і медичних установ, розмінування територій та сприяння економічному зростанню тощо.

Важливо зазначити, що ефективне відновлення держави неможливе без налагодженої взаємодії між громадськими організаціями,

---

¹ Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf>

² Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках: Звіт Київського міжнародного інституту соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1467&lang=ukr&page=1&utm>

волонтерами, міжнародними донорами та органами державної влади. Успішні практики громадянського суспільства у відновленні постконфліктних країн (наприклад, у Хорватії, Боснії та Герцеговині) свідчать про необхідність інституалізації волонтерського руху та створення сталої системи координації зусиль.

Наукове дослідження цієї проблематики набуває дедалі більшої актуальності. Вітчизняні та міжнародні експерти вивчають роль громадянського суспільства у процесах післявоєнного відновлення, аналізують стратегії інтеграції ветеранів, оцінюють вплив волонтерських ініціатив на соціально-економічний розвиток країни. Так, наприклад **О. Панькова та О. Касперович**, автори дослідження «Український феномен волонтерства: виклики та перспективи», аналізують волонтерську діяльність в Україні під час двох хвиль збройного протистояння (2014–2016, 2022 рр.) та визначають ключові тренди розвитку волонтерства³. Вчені Л. Головка та Т. Головка досліджують волонтерську діяльність як фактор резильєнтності територіальних громад України. У своїй роботі вони аналізують вплив волонтерства на стійкість громад та підкреслюють необхідність підвищення мобільності населення і мотиваційного заохочення для ефективної волонтерської діяльності⁴.

Отже, волонтерські ініціативи та громадські організації виступають як рушійна сила післявоєнного відновлення України. Вони не лише забезпечують оперативну допомогу під час війни, а й формують основу для сталого розвитку країни в мирний час. Подальший розвиток та інституціоналізація волонтерського руху є необхідною умовою для ефективної реабілітації суспільства та економіки.

1. Волонтерський рух під час війни та його трансформація в повсенний період

Війна в Україні спричинила безпрецедентну мобілізацію волонтерського руху, який став ключовим фактором підтримки військових, цивільного населення та постраждалих регіонів. Значення волонтерського руху під час війни визначається його гнучкістю,

---

³ Панькова О., Касперович О. Український волонтерський рух в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни. *Журнал європейської економіки*. Том 21 №3(82). Західноукраїнський національний університет. 2022. С. 277-294. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/1605/1605/3131?utm>

⁴ Holovko, Liliia, & Holovko, Tamila (2023). Volonterska diialnist yak faktor rezylentnosti ta naroshchuvannya sotsialnoho kapitalu v hromadakh (na prykladi odniiei z hromad Kyivskoi oblasti) [Volunteer Activity as a Factor of Resiliency and Building up Social Capital in Communities (on the Example of One of the Communities of Kyiv Region)]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 4 (54), 38-54. <https://doi.org/10.15407/dse2023.04.028> URL: <https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/download/166/127?utm>

оперативністю та здатністю мобілізувати значні людські та матеріальні ресурси. Волонтери допомагають військовим підрозділам, забезпечують гуманітарну підтримку постраждалим, організують евакуацію населення, надають медичну, психологічну та логістичну допомогу⁵. Волонтерський рух є важливим чинником соціальної згуртованості та національної стійкості під час війни.

Розвиток волонтерського руху в Україні має суттєві історичні передумови, проте особливого значення він набув після 2014 року, коли країна зіткнулася з військовою агресією. Після 2022 року волонтерська діяльність стала ще більш систематизованою, що дозволяє ефективніше координувати ресурси та допомогу. В умовах масштабної війни волонтерський рух підтримується не лише державними ініціативами, а й міжнародною спільнотою, що підкреслює його важливість у глобальному контексті⁶.

Волонтерський рух під час війни охоплює кілька ключових напрямків діяльності:

– Гуманітарна допомога – постачання продуктів харчування, води, одягу, засобів гігієни для внутрішньо переміщених осіб та постраждалого населення.

– Евакуація цивільного населення – організація безпечного виїзду з окупованих та прифронтових територій, забезпечення транспортних засобів, координація з міжнародними організаціями.

– Медична та психологічна допомога – забезпечення лікарень і мобільних шпиталів медичними препаратами, надання першої допомоги, проведення навчальних курсів із тактичної медицини, психологічна підтримка для військових і постраждалих від війни осіб, реабілітація ветеранів.

– Фінансова та організаційна діяльність – збір благодійних внесків для закупівлі військового та гуманітарного обладнання, створення логістичних центрів, координація між волонтерськими групами, міжнародна співпраця та залучення іноземних партнерів до допомоги Україні.

– Інформаційна та медійна підтримка – боротьба з дезінформацією, організація інформаційних кампаній для міжнародної спільноти, висвітлення реальної ситуації на фронті, підтримка військових через збір коштів та інформування суспільства про потреби армії та цивільних.

– Освітня та культурна підтримка – організація навчальних програм для дітей і дорослих, проведення тренінгів із виживання у воєнний час,

---

⁵ Гапон В. О. Принципи адміністративного-правового облаштування волонтерської діяльності в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 250-256. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.41>

⁶ Сидоренко С. В. Волонтерство як суб'єкт глобально-мережевого громадянського суспільства в контексті сучасних соціополітичних трансформацій. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 61. С. 167-174.

популяризація української культури та історії через творчі ініціативи та міжнародні проєкти.

Однак ефективне функціонування волонтерського руху вимагає не лише самоорганізації, а й налагодженої співпраці з державними структурами та міжнародними партнерами. Взаємодія з урядом дозволяє волонтерам легше отримувати доступ до логістичних ресурсів, медичних установ, а також фінансової та правової підтримки. У свою чергу, міжнародна допомога сприяє забезпеченню українських волонтерів необхідними матеріалами, фінансовими ресурсами та експертними знаннями.

На рівні держави волонтери активно співпрацюють з Національною соціальною сервісною службою України, що укладає договори з волонтерськими організаціями для офіційного залучення їх до соціальних та гуманітарних ініціатив⁷. Одним із ключових партнерів у цій сфері є Товариство Червоного Хреста України, яке взаємодіє з органами державної влади, залучаючи волонтерів до надання гуманітарної допомоги та медичних послуг. Організація розробила рамкові настанови щодо залучення, підтримки та визнання волонтерів по всій країні⁸.

Значна увага також приділяється міжнародному партнерству. Наприклад, організація «Save Ukraine», заснована Миколою Кулебою, спільно з міжнародними організаціями реалізує програми евакуації та реабілітації дітей та сімей із постраждалих регіонів. Також компанії, такі як Philip Morris Ukraine, фінансують гуманітарні ініціативи, наприклад, закупівлю медичних автомобілів та обладнання для лікарень.

Окрім міжнародних корпорацій, волонтерський рух отримує підтримку від іноземних громадян та фондів. Ініціатива «AZfront» організувала масштабний збір коштів для закупівлі генераторів, транспорту для волонтерів та гуманітарної допомоги для постраждалих регіонів України.

Ці приклади демонструють, що об'єднання державних, волонтерських та міжнародних ресурсів сприяє максимальному охопленню потреб військових та цивільного населення, а також формує основу для сталого відновлення країни в повоєнний період.

Однак для того, щоб волонтерський рух залишався ефективним та спроможним відповідати на нові виклики, необхідна його подальша професіоналізація. Війна значно змінила характер волонтерської діяльності, вимагаючи від волонтерів не лише ентузіазму та відданості, а й високого рівня спеціалізації, координації та правового регулювання.

---

⁷ Національна соціальна сервісна служба України : зразки договорів про волонтерську діяльність. URL: <https://nssu.gov.ua/volonterstvo/zrazky-dohovoriv-pro-volontersku-diialnist>

⁸ Національна соціальна сервісна служба України : волонтерство у Товаристві Червоного Хреста. URL: <https://nssu.gov.ua/news/volonterstvo-u-tovarnstvi-chervonogo-hresta>

Зростаючі масштаби допомоги та необхідність ефективного розподілу ресурсів роблять професіоналізацію волонтерської діяльності критично важливим етапом розвитку громадянського суспільства в Україні.

Одним із ключових аспектів професіоналізації є систематичне навчання волонтерів. Міністерство соціальної політики України ініціювало створення комплексної підготовки координаторів волонтерської діяльності, що включає програму обміну досвідом на регіональному, національному та міжнародному рівнях⁹. Це сприяє підвищенню компетентності державних службовців та представників громадянського суспільства у сфері волонтерства.

Для забезпечення належної організації волонтерської діяльності внесено зміни до Закону України «Про волонтерську діяльність». Ці зміни розширюють напрямки волонтерської роботи та допускають її в онлайн-режимі, що відповідає сучасним викликам та потребам¹⁰.

Зі збільшенням масштабів волонтерського руху виникла проблема псевдоволонтерства – поява шахрайства під виглядом благодійної діяльності. Це підкреслює чітке правове регулювання та контроль за діяльністю волонтерських організацій, щоб забезпечити довіру суспільства та ефективність наданої допомоги¹¹.

Волонтерські організації відзначають значну потребу у спеціалізованому навчанні, яке допоможе підвищити фаховість волонтерів¹². Основні напрямки такого навчання охоплюють розвиток мережевої взаємодії (нетворкінг), удосконалення комунікаційних стратегій як між волонтерами, так і з донорами, а також вивчення механізмів правового захисту та підтримки нормативно-правових вимог у сфері державного регулювання (зокрема, щодо перевірок, оподаткування тощо)¹³.

Однак, професіоналізація волонтерської діяльності не є кінцевим етапом її розвитку. У період після завершення активних бойових дій та

---

⁹ Звіт про результати громадського обговорення проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року». URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24375.html>

¹⁰ Про схвалення Концепції Державної цільової програми з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/922/>

¹¹ Мацієвський Ю. В, Лук'янчук Я. В. Волонтерство та псевдоволонтерство в Україні: новий погляд крізь призму неформальних інститутів. *Політичні дослідження*. 2024. № 1. С. 19-41. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2024-1-2>

¹² Петровська К. В., Тургенева А. О. Досвід організації діяльності волонтерського загалу «Палітра добра» Бердянського державного педагогічного університету. *Personality Development In the Age of Globalization: Collection of scientific papers*. Morrisville, Lulu Press., 2016. С. 103-105.

¹³ Цінності волонтерів: результати якісного дослідження перспектив розвитку волонтерського руху в Україні. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/07/31/cinnosti-volonteriv-rezultati-yakisnogo-doslidzhennya-perspektiv-rozvitku-volonterskogo-ruxu-v-ukraini/>

переходу до мирного життя постає новий виклик – визначення ролі волонтерів у процесі відбудови країни. Післявоєнне відновлення передбачає не лише фізичну реконструкцію інфраструктури, але й соціальну інтеграцію громадян, підтримку ветеранів та забезпечення стабільного розвитку громад. У цьому контексті волонтери можуть стати ключовими агентами змін, сприяючи створенню інклюзивних соціальних ініціатив, участі в економічному відродженні країни та формуванню активного громадянського суспільства. Їхня діяльність включатиме такі напрями:

- Фізичне відновлення інфраструктури: допомога у ремонті зруйнованих будівель, відбудові шкіл, лікарень та соціальних об'єктів.

- Психосоціальна підтримка: робота з ветеранами, переселенцями та постраждалими громадянами для їхньої соціальної адаптації.

- Освітні та культурні ініціативи: розвиток волонтерських програм у сфері неформальної освіти, інтеграція волонтерів у заклади освіти для підготовки нових спеціалістів.

- Залучення до місцевого самоврядування: волонтери можуть стати активними учасниками громадських ініціатив з відбудови місцевих спільнот, розробки проєктів соціального розвитку та участі у програмах регіональної децентралізації.

У повоєнний період багато волонтерських ініціатив трансформуються з екстрених гуманітарних проєктів у довгострокові програми відновлення. Наведені нижче приклади демонструють, як волонтерські організації адаптуються до нових викликів, сприяючи сталому розвитку та підтримці постраждалих громад:

- Repair Together – ініціатива з відновлення пошкодженого житла, яка залучає волонтерів до фізичної роботи у відбудові деокупованих територій, створюючи при цьому локальні економічні можливості для громад.

- «Сади Перемоги» – загальнонаціональна ініціатива, яка перетворилася з короткострокового проєкту із забезпечення продовольчої безпеки на довгострокову стратегію розвитку фермерських кооперативів і стійкого сільського господарства в Україні.

- Impact Force – українська неурядова організація, що спрямована на забезпечення інклюзивного та стійкого відновлення України. Вони реалізують програми, такі як бізнес-акселератори, онлайн-академії для жінок та енергетичні інноваційні проєкти, сприяючи соціально-економічному розвитку країни.

- «Livuj Bereh» – волонтерська організація, яка фокусується на відновленні пошкоджених дахів будинків у деокупованих селах. Станом на початок 2025 року «Livuj Bereh» відновив приблизно 400 дахів по всій Україні.

- «Будуємо Україну разом» – волонтерська ініціатива, що почалася як допомога постраждалим від війни, а згодом перетворилася на

програму реконструкції житла, громадських просторів і підтримки молодіжних ініціатив.

Ключовими факторами успіху цих ініціатив є залучення локальних громад, співпраця з міжнародними партнерами та використання інноваційних підходів до відновлення. Завдяки таким програмам волонтери відіграють важливу роль у формуванні нового соціально-економічного ландшафту України, сприяючи розвитку стійких громад і зменшенню наслідків війни.

У подальшому волонтерські ініціативи залишатимуться важливим інструментом для зміцнення соціальної згуртованості, відновлення регіонів та інтеграції нових механізмів самоврядування. Цей процес підкреслює, що волонтерство не є тимчасовим явищем, а стає фундаментальною складовою громадянського суспільства, здатного ефективно відповідати на виклики сучасності.

2. Громадські організації як драйвер відновлення країни

В умовах надзвичайних викликів громадянське суспільство, зокрема громадські організації та волонтерські ініціативи, відіграють вирішальну роль у підтримці населення та відновленні держави. Громадські організації надають гуманітарну допомогу, сприяють соціальній адаптації постраждалих громадян, підтримують військових, допомагають у відбудові міст, розвивають освітні та медичні ініціативи тощо.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень у 2023 році кількість благодійних організацій зросла на 43% порівняно з довоєнним періодом¹⁴. Державною службою статистики України у 2024 році було зареєстровано 104 483 громадські організації, що свідчить про зростання активності громадянського суспільства навіть у воєнний період¹⁵.

Слід відзначити, що громадські організації швидко адаптуються до викликів війни. Вони відіграють важливу роль у координації гуманітарної допомоги, забезпечують підтримку внутрішньо переміщених осіб, допомагають у відновленні житла та соціальної інфраструктури. Дослідники, зокрема В. Скворцова (Український незалежний центр політичних досліджень), відзначають, що у 2022 році показник сталості організацій громадянського суспільства в Україні

---

¹⁴ Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.): аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан. Київ : НІСД, 2023. 91 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.01>

¹⁵ Звіт Центру формування політики «Релевантна модель взаємодії громадянського суспільства із місцевим населенням на рівні очікування/спроможності» URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921815-v-ukraini-zbilsuetsa-kilkist-gromadskih-organizacij-popri-vijnu-analitiki.html>

становив 3,1 за шкалою від 1 до 7, що свідчить про поступове зміцнення їхньої інституційної спроможності¹⁶.

За ініціативи ICAP Єднання у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства» у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень та Центром демократії та верховенства права в квітні 2024 року було проведено дослідження основних факторів і причин припинення діяльності організацій громадянського суспільства «Успіх або занепад ОГС та мереж/коаліцій»¹⁷. Звіт за результатами дослідження показав, що основними факторами успішності організацій громадянського суспільства дослідники визначили спроможність до адаптації, командний дух, професіоналізм, чітко визначена місія, стратегічне управління, налагоджені партнерства, ефективні комунікації.

Також варто зазначити, що громадські організації активно взаємодіють з державними органами, міжнародними організаціями та місцевими громадами. Наприклад, за підтримки ООН, USAID та Європейського Союзу реалізуються десятки проектів з реабілітації ветеранів, розмінування територій та економічного відновлення.

Досвід громадських організацій у післявоєнному відновленні інших країн також підтверджує ефективність цього підходу. Успішні практики громадянського суспільства у відновленні постконфліктних країн, таких як Хорватія та Боснія і Герцеговина, свідчать про необхідність інституціоналізації волонтерського руху та створення сталої системи координації зусиль. У Хорватії, наприклад, після війни 1991–1995 років було зруйновано понад 10% житлового фонду та близько 30% економіки країни¹⁸. Для подолання цих викликів уряд спільно з громадськими організаціями реалізував «Проект соціального та економічного відновлення Хорватії» (Croatia Social and Economic Recovery Project), який підтримував розвиток постраждалих регіонів¹⁹. У Боснії і Герцеговині громадські організації відіграли ключову роль у післявоєнному відновленні, зокрема у пошуку зниклих безвісти осіб та

---

¹⁶ Результати досліджень міжнародного проекту «Індекс сталості організацій громадянського суспільства» за 2022 та 2023 рр. URL: <https://drive.google.com/file/d/11Q9WwHbEgUfyRlVb9Ib4a6lCefLN8oe/view>

¹⁷ Звіт за результатами дослідження основних факторів і причин припинення діяльності організацій громадянського суспільства «Успіх або занепад ОГС та мереж/коаліцій» URL: https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/338?fbclid=IwY2xjawEWw_hleHRuA2FibQlXMAABHUXuNHZ30YJqxXMN7huxPFocMYIqUS6ePhwqJTACHWkyTWSz2GYRG2_R8A_aem_5tGetsOuSTCjPs2ae-Lo8A

¹⁸ Як Хорватію відбудували після війни. URL: <https://shtab.net/articles/view/yak-xorvatiyu-vidbuduvali-pislya-vijni/>

¹⁹ Ян Ерл-Ружицький. Уроки для відновлення: Хорватія і Боснія: Антиподи повоєнного відновлення Балканів. URL: https://inam.org.ua/pdf/Institute_of_American_Studies_Post-War%20Reconstruction%20of%20the%20Balkans%20Lessons%20and%20Recommendations%20for%20Ukraine_in%20Ukrainian.pdf

забезпеченні їхніх прав. Результатом став інституційний, законодавчий і кооперативний процес, підкріплений створенням Інституту зниклих безвісти Боснії та Герцеговини (МРІ)²⁰, прийняття Закону про зниклих безвісти²¹ а також створення механізмів міжінституційної співпраці для вирішення проблеми невпізнаних людських останків у моргах країни під загальною егідою національних судів і прокуратури. Цей досвід підкреслює важливість системної співпраці між державою та громадянським суспільством для ефективного відновлення країни.

Отже, після конфліктів на Балканах 1990-х років громадські організації відіграли ключову роль у відновленні суспільства. Вони сприяли примиренню між етнічними групами, надавали психологічну допомогу та допомагали відбудувати інфраструктуру (Belloni, 2001)²². Наприклад, Центр миротворчих досліджень у Сараєво реалізував десятки програм соціальної реабілітації. Громадські організації також сприяли розвитку демократичних інституцій та правозахисного руху, що було критично важливим для стабілізації регіону (Pickering, 2007)²³.

Приклад грузинських громадських організацій також слугує орієнтиром для українських реалій. Так, після війни 2008 року грузинські громадські організації працювали над підтримкою внутрішньо переміщених осіб, забезпечуючи їх житлом, медичною та психологічною допомогою. Також вони брали активну участь у моніторингу прав людини, допомагаючи міжнародним організаціям фіксувати порушення та сприяючи реформам у сфері безпеки (Lanskoj & Areshidze, 2008)²⁴.

Після Другої світової війни в Німеччині місцеві громадські ініціативи відігравали значну роль у відбудові міст, створенні соціальних служб та підтримці постраждалих. Хоча основну роль у відновленні відіграли державні інституції та План Маршалла (Eichengreen, 2007)²⁵, громадські ініціативи були важливими для інтеграції ветеранів та цивільного населення (Berg-Schlösser & Mitchell, 2000)²⁶.

---

²⁰ Інститут зниклих безвісти Боснії та Герцеговини (МРІ). URL: <https://icmp.int/wp-content/uploads/2005/08/agreement-on-assuming-the-role-of-co-founders-of-the-missing-persons-institute-of-bosnia-and-herzegovina-scan.pdf>

²¹ Закон про зниклих безвісти Боснії та Герцеговини. URL: <https://icmp.int/wp-content/uploads/2014/08/law-on-missing-persons.pdf>

²² Belloni, R. (2001). "Civil Society and Peacebuilding in Bosnia and Herzegovina." *Journal of Peace Research*, 38(2), 163-180

²³ Pickering, P. M. (2007). *Peacebuilding in the Balkans: The View from the Ground Floor*. Cornell University Press.

²⁴ Lanskoj, M., & Areshidze, G. (2008). "Georgia's Year of Turmoil." *Journal of Democracy*, 19(4), 154-168.

²⁵ Eichengreen, B. (2007). *The European Economy since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton University Press.

²⁶ Berg-Schlösser, D., & Mitchell, J. (2000). *Authoritarianism and Democracy in Europe, 1919-39: Comparative Analyses*. Palgrave Macmillan.

Після падіння комуністичного режиму у 1989 році польські громадські організації сприяли демократичним реформам, розвитку громадянського суспільства та інтеграції країни до європейських структур (Ekiert & Kubik, 1999)²⁷. Вони також були активними у сферах освіти, культури та соціальної підтримки, що сприяло зміцненню громадянського суспільства (Howard, 2003)²⁸.

На сьогоднішній день під час триваючого конфлікту сирійські громадські організації, як всередині країни, так і в діаспорі, надають гуманітарну допомогу, підтримують біженців та працюють над документуванням порушень прав людини (Bank & Schlumberger, 2017)²⁹. Вони також займаються освітніми програмами та підтримкою місцевих громад у відновленні базових послуг (Carpenter, 2014)³⁰.

Досвід цих країн демонструє, що громадські організації можуть:

- сприяти соціальній згуртованості та примиренню;
- надавати підтримку ВПО та постраждалим від конфлікту;
- брати участь у відбудові інфраструктури та наданні базових послуг;
- підтримувати демократичні реформи та захист прав людини.

Враховуючи ці приклади, для України важливо розвивати інституційну спроможність громадських організацій та забезпечити координацію їхніх зусиль з державними та міжнародними партнерами у процесі післявоєнного відновлення.

Саме тому важливим аспектом нашого дослідження стало визначення основних функцій та ключових напрямків діяльності громадських організацій у післявоєнний період, включаючи надання психологічної допомоги, відбудову інфраструктури та контроль ефективності розподілу міжнародної допомоги.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що в умовах війни громадські організації здійснюють діяльність у кількох основних напрямках:

– **психологічна підтримка та реабілітація** – допомога військовим, ветеранам, внутрішньо-переміщеним особам і цивільному населенню, що постраждало від війни;

– **відновлення інфраструктури** – співпраця з міжнародними партнерами у сприянні відбудові пошкоджених будинків, інфраструктурних об'єктів міст;

---

²⁷ Ekiert, G., & Kubik, J. (1999). *Rebellious Civil Society: Popular Protest and Democratic Consolidation in Poland, 1989-1993*. University of Michigan Press.

²⁸ Howard, M. M. (2003). *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. Cambridge University Press.

²⁹ Bank, A., & Schlumberger, O. (2017). "Syria's civil society in war and peace." *Middle East Journal*, 71(3), 347-365.

³⁰ Carpenter, T. (2014). "Humanitarian Action in Syria: Constraints and Adaptation." *Refugee Studies Centre Policy Briefing 10*.

– освітні та культурні ініціативи – відновлення шкіл, культурних центрів, подолання освітніх втрат та підтримка громадянської освіти.

Отже, громадські організації відіграють ключову роль у відновленні України, реалізуючи численні ініціативи, які сприяють соціальній стабільності, економічному розвитку та гуманітарній підтримці. Нижче наведено приклади успішних громадських ініціатив та їхній вплив на процес відновлення країни:

Благодійний фонд «Повернись живим».

БФ «Повернись живим» зосереджується на підтримці українських військових, забезпечуючи їх необхідним обладнанням, навчанням та психологічною підтримкою. З моменту свого заснування (2014 рік) фонд зібрав мільйони гривень на потреби армії, що сприяло підвищенню обороноздатності країни. Діяльність фонду також включає реабілітацію ветеранів та підтримку їхньої інтеграції в цивільне життя. Завдяки діяльності фонду підвищено боєздатність українських військових підрозділів, а також забезпечено ефективну реабілітацію та соціальну адаптацію ветеранів³¹.

Громадська організація «Солом'янські котики».

ГО «Солом'янські котики» займається відновленням житлових будинків та інфраструктури у звільнених від окупації регіонах України. Організація об'єднує волонтерів для проведення ремонтних робіт, надання гуманітарної допомоги та підтримки місцевих громад. Завдяки їхнім зусиллям багато родин отримали відновлене житло, що сприяє поверненню нормального життя у постраждалих громадах та зміцненню соціальної згуртованості³².

Ініціатива «Землячки».

«Землячки» – це ініціатива, спрямована на підтримку жінок-військовослужбовців та надання їм необхідної допомоги. Організація забезпечує жінок на передовій спеціалізованим одягом, амуніцією та засобами гігієни, а також надає психологічну підтримку. Підтримка жінок у війську сприяє підвищенню їхньої бойової ефективності та морального духу, а також забезпечує гендерну рівність у Збройних Силах України³³.

ГО «ЕЛЕОС-Україна».

З березня 2022 року ГО «ЕЛЕОС-Україна» надає комплексну допомогу людям, що постраждали від російської військової агресії. Їхній проект сфокусований на підтримці внутрішньо переміщених осіб через організацію евакуаційних маршрутів, облаштування місць тимчасового безпечного проживання та надання психологічної допомоги, сприяння працевлаштуванню та подальшій соціальній підтримці. Організація

---

³¹ Офіційний сайт БФ «Повернись живим». URL: <https://www.comebackalive.in.ua/>

³² Офіційний сайт ГО «Солом'янські котики». URL: <https://kittysoloma.org/>

³³ Офіційний сайт ГО «Землячки». URL: <https://zemliachky.org/>

евакуювала 4920 осіб та провела ремонт у приміщенні свого шелтера, що сприяло забезпеченню безпеки та підтримки для ВПО³⁴.

Ці приклади демонструють значний вплив громадських ініціатив на процес відновлення України, підкреслюючи важливість підтримки та розвитку громадянського суспільства у післявоєнний період.

Попри ключову роль громадських організацій у післявоєнному відновленні, вони стикаються з низкою викликів, які можуть уповільнювати або ускладнювати цей процес:

1. Фінансова нестабільність та залежність від донорів.

Більшість українських громадських організацій значною мірою залежать від міжнародних донорів, чия підтримка часто має короткостроковий або проектний характер. Це створює ризик нестабільності та непередбачуваності фінансування, що ускладнює стратегічне планування та довготривалі ініціативи. Згідно з дослідженням, проведеним Антикорупційним штабом, 68% опитаних громадських організацій вказали на залежність від донорського фінансування як на одну з головних проблем сектору³⁵. Крім того, лише деякі донори покривають адміністративні або непрямі витрати організацій, що ускладнює їхній інституційний розвиток та довгострокове планування. Досвід Боснії і Герцеговини показує, що після завершення активної фази міжнародної підтримки багато громадських ініціатив втратили фінансування та не змогли продовжити свою діяльність.

2. Відсутність системної координації.

Хоча в Україні діють численні громадські ініціативи, часто їм бракує ефективної координації між собою та з державними органами. Це призводить до дублювання зусиль або, навпаки, до розривів у важливих напрямках роботи. Деякі громадські організації відзначають труднощі у співпраці з місцевими органами влади, що може впливати на ефективність реалізації проектів та ініціатив. За даними дослідження ініційованого Фондом Східна Європа (2023 рік), окремі організації мають проблеми у взаємодії з місцевою владою, що ускладнює реалізацію спільних проектів та ініціатив³⁶. Аналогічні проблеми спостерігалися в Хорватії, де лише після створення Національної платформи з відновлення вдалося досягти кращої взаємодії між урядом, громадянським суспільством та міжнародними організаціями.

---

³⁴ Офіційний сайт ГО «ЕЛЕОС-Україна». URL: <https://www.eleos.com.ua/>

³⁵ Мамедбекова М. Фінансування антикорупційних громадських організацій в Україні: поточний стан та потенційні ризики. *Громадянське суспільство VS. корупція в Україні. ACRECREVIEW №2, 09/2020*. 28 с.

³⁶ Потреби та проблеми організацій громадянського суспільства в умовах війни. Результати незалежного соціологічного опитування організацій громадянського суспільства. К. 2023. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Full-report_Study-of-the-Ukrainian-Civil-Society-Sector-in-a-Time-of-War_UKR-version.pdf

3. Бюрократичні та правові перешкоди.

Незважаючи на активний розвиток громадянського суспільства, українські громадські організації стикаються з правовими та бюрократичними бар'єрами. Зокрема, складні процедури реєстрації, звітності та податкового обліку обмежують можливості нових ініціатив та ускладнюють залучення фінансування, призводить до затримок у реалізації проектів та додаткових витрат ресурсів на виконання адміністративних вимог. Наприклад, біженці та внутрішньо переміщені особи вказують на бюрократичні перешкоди як на одну з ключових проблем при отриманні допомоги та послуг³⁷. У Боснії і Герцеговині запровадження спрощеної системи реєстрації громадських організацій допомогло збільшити кількість активних організацій та розширити їхню діяльність.

Унаслідок воєнних дій доступ до багатьох державних реєстрів та баз даних було обмежено, що ускладнює роботу громадських організацій, особливо в питаннях прозорості та підзвітності. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 року № 209, доступ до більшості реєстрів, важливих для господарської діяльності, було закрито, що ставить під загрозу прозору та підзвітну відбудову країни.

4. Виснаження ресурсів та волонтерів.

Тривалий воєнний стан в Україні створює загрозу виснаження ресурсів як матеріальних, так і людських. Волонтери та активісти, які вже понад два роки працюють у виснажливих умовах, потребують підтримки та психологічної реабілітації. У Хорватії подібну проблему частково вирішили через програму державного фінансування реабілітації волонтерів, що дозволило зберегти активність громадянського суспільства на довгі роки.

5. Довіра до громадських організацій.

Одним із серйозних викликів є рівень довіри населення до громадських організацій. Хоча війна значно підвищила авторитет волонтерських ініціатив, деякі організації стикаються з критикою через непрозорість витрат або неефективність роботи. Успішний досвід Боснії і Герцеговини показує, що підзвітність та прозорість, наприклад, через відкриті звіти та громадський контроль, є ключовими факторами довгострокової довіри.

Для успішного подолання цих викликів Україні необхідно розробити механізми сталої підтримки громадських ініціатив, спрощення бюрократичних процедур, покращити правове середовище для їхньої діяльності та сприяти інтеграції громадських організацій в державні програми відновлення. Це дозволить громадянському суспільству ефективно працювати не лише під час війни, а й у довгостроковій перспективі після перемоги.

---

³⁷ Звіт про результати проведеної спільної оцінки потреб біженців, шукачів притулку і внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <https://bit.ly/2KEXDkG>

Водночас перспективи розвитку громадських організацій залишаються позитивними, особливо у сфері соціально-економічного відновлення, освіти та правозахисту. Адже громадські організації відіграють критично важливу роль у відновленні України, сприяючи соціальній стабільності, економічному розвитку та гуманітарній підтримці. Їхній внесок є незамінним, а подальша підтримка та розвиток ініціатив сприятиме сталому розвитку країни у поствоєнний період.

З урахуванням цих факторів важливо створювати стратегії посилення інституційної спроможності громадських організацій, що дозволить їм ефективніше реалізовувати післявоєнні ініціативи.

3. Дослідження оцінки ролі волонтерів та ГО у відновленні України

Для розуміння реального впливу волонтерського руху необхідно враховувати оцінку самих волонтерів та громадських організацій. Так, для оцінки ролі волонтерів і громадських організацій у післявоєнному відновленні України було проведено анкетне опитування серед представників громадянського суспільства. Дослідження мало на меті визначити масштаби діяльності волонтерських ініціатив та громадських організацій, їхні ключові напрямки роботи, основні виклики, перспективи розвитку та рівень співпраці між різними структурами.

Опитування було спрямоване на представників громадських організацій та волонтерських ініціатив, що діють на території України та проводилося протягом січня-лютого 2025 року. Опитуванням було охоплено 425 осіб – представників громадянського суспільства з різних областей України (Київська, Тернопільська, Запорізька, Дніпропетровська, Вінницька, Полтавська). Це такі як-от: ГО «Миць Азова», «Наші без раші», «Солідарна Справа Громад», «Більше», Віжн-радіо «На дотик», «Комунікаційний центр «Долоні», БФ «Посмішка ЮА», «Stabilization Support Services», ВО «Смугастий кіт», БФ «Голоси дітей», «МАМА CAMP UA» та ін.

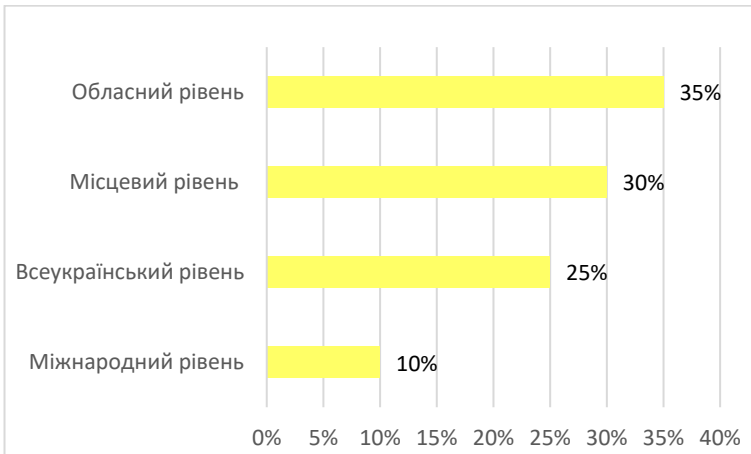
Анкетування проводилося за допомогою онлайн-форм, які розповсюджувалися через внутрішні мережі громадських ініціатив, соціальні мережі та пряму комунікацію з організаціями-партнерами. Анкета складалася з 17 запитань, які охоплювали наступні аспекти:

- загальна характеристика організацій (тип, масштаб діяльності, реєстраційний статус);
- основні напрями діяльності громадських організацій та волонтерів у період війни;
- основні труднощі, з якими стикаються організації;
- оцінка рівня співпраці з іншими громадськими організаціями та волонтерськими ініціативами;
  - роль волонтерів у діяльності організацій;
- перспективи розвитку громадських ініціатив після війни.

У дослідженні взяли участь представники як малих локальних ініціатив, так і великих організацій, що працюють на всеукраїнському або міжнародному рівні: 50% респондентів представляють волонтерські ініціативи; 40% працюють у форматі зареєстрованих громадських організацій; 10% відзначили інші форми діяльності (наприклад, благодійні фонди або ініціативні групи).

Рівень реєстрації громадських організацій доволі високий: 85% громадських організацій офіційно зареєстровані, що свідчить про тенденцію до інституціоналізації громадянського суспільства навіть у кризових умовах.

За масштабом діяльності організації розподілилися наступним чином (див.рис.1): 30% працюють на місцевому рівні (місто, громада); 35% охоплюють діяльність на рівні області; 25% працюють на всеукраїнському рівні; 10% реалізують проекти міжнародного рівня.

Рис. 1. Розподіл організацій за масштабом їхньої діяльності

Переважає більшість організацій діє на регіональному та місцевому рівнях, що підтверджує важливість розвитку горизонтальних зв'язків між ініціативами для ефективної роботи.

Громадські організації та волонтерські ініціативи відіграють ключову роль у післявоєнному відновленні України. Вони забезпечують гуманітарну допомогу, підтримують військових, допомагають внутрішньо переміщеним особам, відновлюють інфраструктуру та надають психосоціальну підтримку. Проте кожен із цих напрямків має власні виклики, які можуть ускладнювати ефективність їхньої роботи. Опитування представників громадських організацій дозволило виявити

основні сфери діяльності та типові труднощі, з якими стикаються ініціативи. Учасники опитування відзначили кілька головних напрямків своєї діяльності (див.рис.2): 70% організацій займаються гуманітарною допомогою (розподіл їжі, медикаментів, одягу); 65% підтримують військових та ветеранів; 55% допомагають внутрішньо переміщеним особам (ВПО); 50% надають психосоціальну підтримку (консультування, психологічна допомога); 40% зосереджені на відновленні інфраструктури (ремонт житла, соціальних об'єктів).

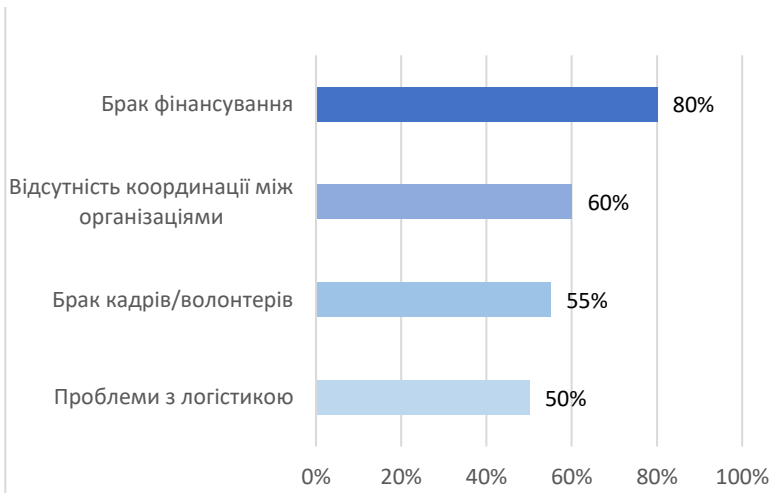

Рис. 2. Основні напрямки діяльності організацій в умовах війни

Ці результати показують, що першочерговими є гуманітарні та військові потреби, тоді як соціальна реабілітація та відбудова залишаються в другому пріоритеті.

Респонденти вказали на низку проблем, які ускладнюють їхню діяльність (див.рис.3): 80% відзначили брак фінансування як найбільший виклик; 60% вказали на слабку координацію між організаціями; 55% стикаються з нестачею волонтерів та кадрових ресурсів; 50% мають труднощі з логістикою (перевезення, доставка допомоги).

Рис. 3. Основні труднощі, з якими стикаються респонденти під час виконання своєї діяльності

Ці дані свідчать про те, що ключовою проблемою залишається нестача фінансових ресурсів та ефективної координації між ініціативами, що може ускладнювати їхню ефективність.

У таблиці нижче представлено детальний аналіз кожного напрямку роботи громадських організацій та волонтерських ініціатив, а також рекомендації щодо підвищення ефективності їхньої діяльності (див. табл. 1).

Цей аналіз не лише демонструє реальний стан справ у секторі громадянського суспільства, а й допомагає визначити стратегічні кроки для розвитку та посилення ролі громадських організацій у процесі післявоєнного відновлення країни.

Оцінюючи взаємодію з іншими громадськими організаціями та волонтерськими ініціативами: 30% респондентів вважають співпрацю дуже ефективною; 50% оцінюють її як помірно ефективну; 15% вказали на неефективність взаємодії; 5% узагалі не співпрацюють з іншими організаціями. Це означає, що хоча більшість організацій позитивно оцінюють співпрацю, існує значна частка тих, хто стикається з труднощами у взаємодії.

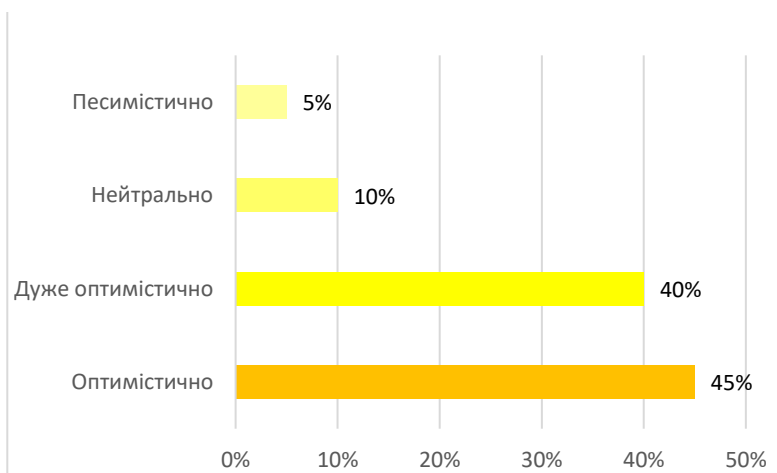
Таблиця 1

**Аналіз напрямку роботи громадських організацій
та волонтерських ініціатив, а також рекомендації
щодо підвищення ефективності їхньої діяльності**

Напрямок діяльності	Активності	Основні проблеми	Рекомендації
Гуманітарна допомога (70%)	<ul style="list-style-type: none"> – Розподіл їжі, медикаментів, одягу. – Координація міжнародної допомоги. – Створення логістичних центрів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Залежність від міжнародного фінансування. – Проблеми з логістикою. – Відсутність єдиної системи обліку. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток локального виробництва та логістичних ланцюгів. 2. Інтеграція цифрових платформ для обліку допомоги. 3. Спрощення бюрократичних процедур.
Підтримка військових та ветеранів (65%)	<ul style="list-style-type: none"> – Постачання тактичного обладнання. – Реабілітація та психологічна підтримка. – Допомога сім'ям військових. 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсутність довгострокових програм реабілітації. – Нестача фінансування. – Обмежений доступ до держпідтримки. 	<ul style="list-style-type: none"> – Залучення міжнародних програм реабілітації. – Створення державних центрів підтримки ветеранів. – Запуск програм соціальної адаптації військових.
Допомога ВПО (55%)	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення житлом. – Соціальна підтримка (юридична допомога, працевлаштування). – Інтеграція переселенців у громади. 	<ul style="list-style-type: none"> – Перевантаження місцевих громад. – Відсутність програм довгострокової інтеграції. – Нестача соціального житла. 	<ul style="list-style-type: none"> – Державні та приватні інвестиції в житлове будівництво. – Спрощення процедур працевлаштування. – Залучення міжнародного фінансування.
Психосоціальна підтримка (50%)	<ul style="list-style-type: none"> – Психологічна допомога військовим, ветеранам, цивільним. – Навчання спеціалістів. – Реабілітаційні заходи. 	<ul style="list-style-type: none"> – Нестача психологів. – Відсутність централізованих програм підтримки. – Висока потреба у фінансуванні. 	<ul style="list-style-type: none"> – Масштабування міжнародних програм навчання спеціалістів. – Запровадження державних ініціатив психологічної реабілітації. – Доступ до онлайн-консультацій.
Відновлення інфраструктури (40%)	<ul style="list-style-type: none"> – Ремонт житла, лікарень, шкіл. – Розмінування територій. – Відновлення енергетичної інфраструктури. 	<ul style="list-style-type: none"> – Дефіцит будівельних матеріалів. – Бюрократичні перепони у фінансуванні. – Висока вартість відновлення. 	<ul style="list-style-type: none"> – Прозорий розподіл міжнародного фінансування. – Використання цифрових технологій для контролю відновлення. – Запуск національних програм будівництва.

Щодо ролі волонтерів у діяльності організацій: 75% респондентів вважають волонтерів критично важливими для своєї роботи; 20% вважають їх важливими; 5% оцінюють роль волонтерів як помірно важливу. Отже, волонтерський рух залишається основним рушієм роботи громадських організацій та ініціатив у кризовий період.

Оцінюючи майбутнє громадських ініціатив після завершення війни, респонденти висловили такі очікування (див. рис. 4): 40% мають дуже оптимістичний погляд на перспективи розвитку; 45% оцінюють їх оптимістично; 10% зберігають нейтральний погляд; 5% налаштовані песимістично.

Рис. 4. Очікування респондентів щодо майбутнього громадських ініціатив після завершення війни

Ці дані свідчать про те, що попри виклики, більшість представників громадських організацій вірять у майбутнє громадянського суспільства в Україні.

Отже, опитування показало, що громадянське суспільство України є активним, мобілізованим та здатним до адаптації. Попри труднощі, громадські ініціативи бачать перспективи розвитку та готові до довгострокових змін. Більшість із опитаних вважають свою діяльність критично важливою для країни, проте стикаються з рядом викликів, які можуть гальмувати його розвиток: брак ресурсів та емоційне вигорання; недостатня координація між державою та волонтерами; бажання більшого залучення до прийняття рішень на державному рівні. Основна увага громадських організацій та волонтерів зараз зосереджена на гуманітарній допомозі, підтримці військових та ВПО.

Аналізуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що громадський сектор не лише допомагає долати кризу, але й є фундаментом сталого розвитку суспільства. Волонтери та активісти наголошують на необхідності юридичного закріплення їхніх прав та гарантій на державному рівні, що дозволить підвищити ефективність їхньої діяльності в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Громадянське суспільство України, представлене волонтерськими ініціативами та громадськими організаціями, відіграє критично важливу роль у процесі післявоєнного відновлення країни. Упродовж воєнного періоду волонтери забезпечують нагальні потреби населення, надають гуманітарну допомогу, підтримують військових і сприяють соціальній адаптації внутрішньо переміщених осіб. Аналіз проведених досліджень свідчить, що активізація громадських ініціатив стала відповіддю суспільства на виклики війни та трансформувалася в системну діяльність, спрямовану на довгострокову стабільність та розвиток.

Одним із ключових аспектів післявоєнного відновлення є інституціоналізація волонтерського руху та посилення співпраці громадських організацій із державними структурами та міжнародними донорами. Успішні приклади країн, які пройшли шлях післявоєнної реконструкції, демонструють, що ефективна відбудова можлива лише за умови налагодженої координації між усіма учасниками процесу. В Україні вже спостерігається посилення структурованого підходу до роботи громадських організацій, що підтверджується зростанням рівня реєстрації нових ініціатив та розширенням сфер їх діяльності.

Було визначено основні напрями роботи волонтерських ініціатив у післявоєнний період: фізичну та психологічну реабілітацію військовослужбовців і ветеранів; відновлення зруйнованої інфраструктури, включаючи житлові будинки, заклади освіти та охорони здоров'я; соціальну підтримку внутрішньо переміщених осіб та їхню інтеграцію в нові громади; забезпечення гуманітарної допомоги, зокрема продовольством, медикаментами та засобами першої необхідності; розвиток освітніх та культурних ініціатив, що сприяють зміцненню соціальної згуртованості.

Попри значний висок громадських організацій у процес післявоєнного відновлення, існує низка викликів, що можуть уповільнювати їхню діяльність. Основними проблемами є:

- нестабільне фінансування та залежність від міжнародної допомоги;
- відсутність чіткої координації між організаціями, що призводить до дублювання зусиль або нерівномірного розподілу ресурсів;
- бюрократичні та правові перешкоди, які ускладнюють реєстрацію та ведення діяльності новостворених ініціатив;

– ризик вигорання серед волонтерів через тривалий час високого навантаження та недостатню психологічну підтримку.

Для подолання зазначених викликів необхідно вжити заходів, спрямованих на посилення спроможності громадянського суспільства. Серед пріоритетних напрямків нами було виокремлено:

– запровадження державних програм підтримки волонтерських ініціатив, що включають фінансування, податкові пільги та спрощену звітність;

– створення єдиної платформи для координації громадських організацій, що сприятиме ефективному розподілу ресурсів та взаємодії з міжнародними донорами;

– розвиток навчальних і реабілітаційних програм для волонтерів з метою підвищення їхньої кваліфікації та забезпечення емоційної стійкості;

– посилення правового захисту громадських організацій, зокрема через спрощення процедур реєстрації та залучення державних і міжнародних ресурсів для довгострокового розвитку сектора.

Таким чином, громадянське суспільство є рушійною силою у відновленні України, забезпечуючи не лише нагальні потреби постраждалого населення, а й сприяючи формуванню сталої, демократичної та соціально згуртованої держави. Подальша підтримка та розвиток волонтерського руху та громадських організацій є необхідною умовою для ефективного післявоєнного відновлення та зміцнення України у глобальному контексті.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається роль волонтерських ініціатив і громадських організацій у процесі післявоєнного відновлення України. Аналізуються основні напрямки діяльності волонтерів, їхній вплив на соціальну адаптацію населення, відбудову інфраструктури та гуманітарну підтримку. Висвітлено механізми співпраці волонтерських організацій із державними та міжнародними партнерами, а також фінансові й організаційні виклики, що стоять перед громадянським суспільством. Проаналізовано внесок волонтерів і громадських організацій у післявоєнне відновлення держави, основні труднощі та перспективи розвитку громадянського суспільства. Особливу увагу приділено викликам, з якими стикаються волонтери та громадські організації, а також можливим шляхам подальшого зміцнення їхньої ролі у процесах реконструкції країни після перемоги. Досліджено оцінку самих волонтерів та громадських організацій щодо їхньої ролі у процесі відновлення, успішні кейси українських громадських ініціатив та запропоновано перспективні шляхи розвитку волонтерського руху в умовах післявоєнної відбудови країни.

Література

1. Гапон В. О. Принципи адміністративного-правового облаштування волонтерської діяльності в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 250-256. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.41>
2. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках: Звіт Київського міжнародного інституту соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1467&lang=ukr&page=1&utm>
3. Закон про зниклих безвісти Боснії та Герцеговини. URL: <https://icmp.int/wp-content/uploads/2014/08/law-on-missing-persons.pdf>
4. Звіт за результатами дослідження основних факторів і причин припинення діяльності організацій громадянського суспільства «Успіх або занепад ОГС та мереж/коаліцій» URL: https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/338?fbclid=IwY2xjawEWw_hleHRuA2FlbQIxMAABNHUXuNHZ30YJqxXMN7huxPFocMYIqUS6ePhwqJTaCHWkyTWSz2GYRG2_R8A_aem_5tGetsOuSTCjPs2ae-Lo8A
5. Звіт про результати проведеної спільної оцінки потреб біженців, шукачів притулку і внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <https://bit.ly/2KEXDkG>
6. Звіт про результати громадського обговорення проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової програми з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року». URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24375.html>
7. Звіт Центру формування політики «Релевантна модель взаємодії громадянського суспільства із місцевим населенням на рівні очікування/спроможності». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921815-v-ukraini-zbilsuetsa-kilkist-gromadskih-organizacij-popri-vijnu-analitiki.html>
8. Інститут зниклих безвісти Боснії та Герцеговини (MPI). URL: <https://icmp.int/wp-content/uploads/2005/08/agreement-on-assuming-the-role-of-co-founders-of-the-missing-persons-institute-of-bosnia-and-herzegovina-scan.pdf>
9. Мамедбекова М. Фінансування антикорупційних громадських організацій в Україні: поточний стан та потенційні ризики. *Громадянське суспільство VS. корупція в Україні. ACRECREVIEW* №2, 09/2020. 28 с.
10. Мацієвський Ю. В, Лук'янчук Я. В. Волонтерство та псевдоволонтерство в Україні: новий погляд крізь призму неформальних

інститутів. *Політичні дослідження*. 2024. № 1. С. 19-41.
<https://doi.org/10.53317/2786-4774-2024-1-2>

11. Національна соціальна сервісна служба України : зразки договорів про волонтерську діяльність. URL: <https://nssu.gov.ua/volonterstvo/zrazky-dohovoriv-pro-volontersku-dialnist>

12. Національна соціальна сервісна служба України : волонтерство у Товаристві Червоного Хреста. URL: <https://nssu.gov.ua/news/volonterstvo-u-tovaristvi-chervonogo-hresta>

13. Офіційний сайт БФ «Повернись живим». URL: <https://www.comebackalive.in.ua/>

14. Офіційний сайт ГО «Солом'янські котики». URL: <https://kittysoloma.org/>

15. Офіційний сайт ГО «Землячки». URL: <https://zemliachky.org/>

16. Офіційний сайт ГО «ЕЛЕОС-Україна». URL: <https://www.eleos.com.ua/>

17. **Панькова О., Касперович О.** Український волонтерський рух в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни. *Журнал європейської економіки*. Західноукраїнський національний університет. 2022. Том 21 №3(82). С. 277-294. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/1605/1605/3131?utm>

18. Петровська К. В., Тургенева А. О. Досвід організації діяльності волонтерського загону «Палітра добра» Бердянського державного педагогічного університету. *Personality Development In the Age of Globalization: Collection of scientific papers*. Morrisville, Lulu Press., 2016. С. 103-105.

19. Потреби та проблеми організацій громадянського суспільства в умовах війни. Результати незалежного соціологічного опитування організацій громадянського суспільства. К. 2023. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Full-report_Study-of-the-Ukrainian-Civil-Society-Sector-in-a-Time-of-War_UKR-version.pdf

20. Про схвалення Концепції Державної цільової програми з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/922/>

21. Результати досліджень міжнародного проекту «Індекс сталості організацій громадянського суспільства» за 2022 та 2023 рр. URL: <https://drive.google.com/file/d/11Q9WwHbEgUfYrRlvB9Ib4a6ICefLN8oe/view>

22. Сидоренко С. В. Волонтерство як суб'єкт глобально-мережевого громадянського суспільства в контексті сучасних

соціополітичних трансформацій. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 61. С. 167-174.

23. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.) : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан. Київ : НІСД, 2023. 91 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.01>

24. Цінності волонтерів: результати якісного дослідження перспектив розвитку волонтерського руху в Україні. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/07/31/cinnosti-volonteriv-rezultati-yakisnogo-doslidzhennya-perspektiv-rozvitku-volonterskogo-ruhu-v-ukraini/>

25. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf>

26. Як Хорватію відбудували після війни. URL: <https://shtab.net/articles/view/yak-horvatiyu-vidbuduvali-pislya-vijni/>

27. Ян Ерл-Ружицький. Уроки для відновлення: Хорватія і Боснія: Антиподи повоєнного відновлення Балканів. URL: https://inam.org.ua/pdf/Institute_of_American_Studies_Post-War%20Reconstruction%20of%20the%20Balkans_%20Lessons%20and%20Recommendations%20for%20Ukraine_in%20Ukrainian.pdf

28. Bank, A., & Schlumberger, O. (2017). «Syria's civil society in war and peace». *Middle East Journal*, 71(3), 347-365.

29. Belloni, R. (2001). «Civil Society and Peacebuilding in Bosnia and Herzegovina». *Journal of Peace Research*, 38(2), 163-180.

30. Berg-Schlosser, D., & Mitchell, J. (2000). *Authoritarianism and Democracy in Europe, 1919-39: Comparative Analyses*. Palgrave Macmillan.

31. Carpenter, T. (2014). «Humanitarian Action in Syria: Constraints and Adaptation». *Refugee Studies Centre Policy Briefing 10*.

32. Eichengreen, B. (2007). *The European Economy since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton University Press.

33. Ekiert, G., & Kubik, J. (1999). *Rebellious Civil Society: Popular Protest and Democratic Consolidation in Poland, 1989-1993*. University of Michigan Press.

34. Holovko, Liliia, & Holovko, Tamila (2023). Volonterska diialnist yak faktor rezylentnosti ta naroshchuvannia sotsialnoho kapitalu v hromadakh (na prykladi odniiei z hromad Kyivskoi oblasti) [Volunteer Activity as a Factor of Resiliency and Building up Social Capital in Communities (on the Example of One of the Communities of Kyiv Region)]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*,

- 4 (54), 38-54. <https://doi.org/10.15407/dse2023.04.028>
URL: <https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/download/166/127?utm>
35. Howard, M. M. (2003). *The Weakness of Civil Society in Post-Communist Europe*. Cambridge University Press.
36. Lanskoj, M., & Areshidze, G. (2008). «Georgia's Year of Turmoil». *Journal of Democracy*, 19(4), 154-168.
37. Pickering, P. M. (2007). *Peacebuilding in the Balkans: The View from the Ground Floor*. Cornell University Press.

Information about the authors:

Petrovska Kateryna Volodymyrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Social Work and Inclusive Education,
Berdyansk State Pedagogical University
55a, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69061, Ukraine
Karptsovstrasse 3, Zittau, 02763, Germany

Turgenieva Anastasiia Oleksandrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Social Work
and Inclusive Education,
Berdyansk State Pedagogical University
55a, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69061, Ukraine

Melnychuk Alla Bohdanivna,

Assistant of the Department of Social Work and Inclusive Education,
Berdyansk State Pedagogical University
55a, Zhukovsky St., Zaporizhzhia, 69061, Ukraine